

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

רגש והבעה - אופרה כחוויה מזככת - 96342

תאריך עדכון אחרון 03-09-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 1

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: רפואה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: עין כרם

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' (אמריטוס) יהואש הירשברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Jehoash.hirshberg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ג' 10-11 בקביעה מראש

מורי הקורס:

גב סוניה מזר,
פרופ יהואש הירשברג,
ד"ר חגית פלג

תאור כללי של הקורס:

האופרה נוצרה על ידי התנועה ההומאניסטית באיטליה בשנת 1600 (מועד ההצגה הראשונה, "אאורידיצ'ה" של פרי ורינצ'יני) והיא ממשיכה זה למעלה מ 400 שנה בפריחתה על בימות העולם באולמות מלאים מפה לפה, עדות לעוצמתה הדרמאטית-רגשית ולכוח משיכתה לכל רבדי הקהל. כוח משיכה זה גרר גם כל מיני בדיחות ואנקדוטות שהמשותף להן הוא שהן מטופשות וחסרות בסיס ועדיף להתעלם מהן...

האופרה היא צורת אמנות כוללת, המהווה סינתיזה של דרמה (בין טרגדיה, בין קומדיה), זמרים סולנים המייצגים דמויות דרמאטיות, מקהלה גדולה או מקהלות מתמחות קטנות, תזמורת המעמיקה, מפרשת ומחזקת את ההבעה הדרמאטית, בימוי תיאטרוני המותאם לדרישות המוסיקה, תלבושות ותפאורה, ולעתים קרובות גם באלט.

כלי הביטוי העיקרי של האופרה הוא קול האדם – הכלי הבסיסי והטבעי להבעת רגשות, בין באמצעים רטוריים השאולים מדיבור תיאטרלי נרגש, בין בעיצוב אמנותי סמלי משוכלל, במיוחד בצורת האריה. האריה היא מונולוג שבו מבטאת הדמות את עולמה הפנימי, בין לעצמה – ובה בשעה לקהל המאזין לה, בין כהבעת רגשותיה כלפי דמות או דמויות אחרות. כתוצאה מכך האריה היא חשיפה מוחצנת של עולמה הרגשי הפנימי של הדמות.

מטרות הקורס:

דיון בשלוש אופרות מודגמות בווידיאו

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. צפייה בכל אחת משלוש האופרות במלואה כהכנה הכרחית לשעורים שיעסקו בה. הדרך הזמינה ביותר היא דרך לשונית הוידאו של הדואר האוניברסיטאי שלרשותו של כל סטודנט. למדעי הצופים הר ספריית של האלקטרוני במאגר נמצאות האופרות כל <http://mail.huji.ac.il/>. הרוח והחברה. יש לודא את הזמינות של כתוביות באנגלית (או שפה אחרת הנוחה לכם יותר). פירוט ראה בסוף הסילאבוס. מומלץ מאוד לכל סטודנט לבדוק בהקדם האפשרי את דרך הכניסה לכל אופרה.
 - במקרה של קושי, יש לפנות ישירות בשעות העבודה להדרכה אל ספריית הספרייה למדיה בהר הצופים, גב' אֶלָה קוליק, il.ac.huji.savion@alak, 052-3823907.
 1. קריאת הפרק "שלושת מרכיבי האופרות של ורדי" מתוך ספרו של יהואש הירשברג קסם האופרות של ורדי (ראה להלן)
 2. הגשת שתי מטלות המפורטות להלן הנחיות לצפייה באופרה
- הדרך הזמינה ביותר היא דרך לשונית הוידאו של הדואר האוניברסיטאי שלרשותו של כל סטודנט למדעי הצופים הר ספריית של האלקטרוני במאגר נמצאות האופרות כל <http://mail.huji.ac.il/>. הרוח והחברה. יש לודא את הזמינות של כתוביות באנגלית (או שפה אחרת הנוחה לכם יותר). מומלץ מאוד לכל סטודנט לבדוק בהקדם האפשרי את דרך הכניסה לכל אופרה. במקרה של קושי, יש לפנות

ישירות להדרכה אל ספרנית הספרייה למוסיקה בהר הצופים, גב' אלה קוליק,
alak@savion.huji.ac.il,,025881134.
על מנת לצפות בסרט יש להיכנס לאתר

<http://so.cc.huji.ac.il/video/>

דרישות נוכחות (%) :
100%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה, דיו משותף, הדגמות וידיאו

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
רשימת נושאים / תכנית הלימודים:
מועדי הקורס:
מחזור א' 25.10-6.12,
מחזור ב' 13.12.22-24.1-23

אופרה ראשונה : קלאודיו מונטוורדי, (1567-1643) אורפיו (1607)
Claudio Monteverdi, Orfeo
הקישור לאופרה Orfeo:

<https://docs.google.com/a/mail.huji.ac.il/file/d/0BzPSLMdUHyd3U19kQm1QajczTEk/edit>

20.12
אופרה שניה
ג'אקומו פוצ'יני, לה בוהם

3.1.2023
אופרה שלישית
ג'וזפה ורדי (1813-1901), מקבת Macbeth, Verdi Giuseppe (1847)
כתובת האופרה בשרת:

<https://drive.google.com/file/d/0BzPSLMdUHyd3eEttWWFyY1Rad0k/view>

10.1
מקבת, מערכה שנייה ומערכה שלישית
17.1
מקבת, מערכה רביעית
24.1

ד"ר סוניה מזר תציג זמרות וזמרים מסטודיו האופרה. זו תהיה הזדמנות לדיאלוג עם הזמרים על דרך
עבודתם
בגלל הצורך בפסנתר יתקיים המפגש בקומה התחתונה של מרכז הסטודנט (מול בנין מגיד). נא לדייק!

הנסיעה לאופרה

עם כל חשיבות הצפייה בסרטי וידיאו של אופרות, החוויה האמיתית של האופרה מושגת בהצגת אופרה חיה. מאז ראשית הקורס לפני כחמש עשרה שנים מארחת אותנו האופרה הישראלית בחזרה כללית (שהיא הצגה לכל דבר) של שתיים מהאופרות המוצגות בעונה. הפעם יסע המחזור הראשון להצגת לוצ'יה די למרמור של דוניצטי והמחזור השני להצגת "לה בוהם" של פוצ'יני. המחזור הראשון מוזמן להצטרף גם להצגה השנייה אולם עלי לדעת מראש את שמות המצטרפים. ההשתתפות בהצגה היא חובה של הקורס וגם חוויה מיוחדת. אני מבקש מתנדב/ת מכל מחזור לתקשורת אתי לקראת ובעת הנסיעה (אין הרבה עבודה).

חומר חובה לקריאה:

אופרה ראשונה: מונטוורדי, אורפיו
פרולוג

מוסיקה - התגלמותה האלגורית של המוסיקה, מציגה לפני הקהל האצילי את ההצגה שבה יודגם כוחה של המוסיקה

מערכה 1

העלילה מתרחשת בארץ ארקדיה האגדית שבה כולם מאושרים. הרועים והנימפות חוגגים את נשואיו של הזמר האגדי אורפיו לנימפה היפהפיה אאורידיצ'ה

מערכה 2

אורפיו שר שיר תהילה לאושרו הגדול. נכנסת השליחה ומודיעה כי אאורידיצ'ה מתה בנשיכת נחש - עונשם הנורא של האלים על ההיבריס של אורפיו. אורפיו משמיעה את קינתו: הוא איננו משלים עם האסון. הוא ירד לשאול להחזיר את אאורידיצ'ה - או ימות עמה.

מערכה 3

אורפיו מגיע אל פתח השאול החסום בנהר הסטיכס, מלווה על ידי תקווה - *Speranza* אולם היא מראה לו את הכתובת על הכניסה לשאול מתוך הקומדיה של דנטה: זנחו כל תקווה אתם הבאים לכאן. שומר השאול קארונטה עוצר את אורפיו אולם, אורפיו שר תפילה נפלאה המרככת את ליבו של קארונטה ואורפיו נכנס לשאול.

מערכה 4

אלת השאול פרזרפינה (לשעבר נינפה שפלוטו חטף לשאול) מבקשת מבעלה להניח לאאורידיצ'ה לעזוב את השאול. פלוטו מסכים בתנאי שאורפיו ימנע מלהביט על אאורידיצ'ה בדרכם אל הארץ. אולם אורפיו איננו מחזיק מבט ומסובב את ראשו - ומאבד את אאורידיצ'ה לנצח.

מערכה 5

אורפיו מקונן על אובדנו הנורא. האל אפולו יורד משמים ומזמין את אורפיו להצטרף אליו לחיים שמימיים.

מחזור 1, אופרה 2

גאטנו דוניצטי

Gaetano Donizetti (1797-1848)

Lucia di Lamermoor (1836)

לורד אשטון, באריטון
לוצ'יה, אחותו, סופרן קולורטורה
אדגרדו, טנור
לורד ארטורו, טנור
הכומר ריימונדו, באס, מוכה של לוצ'יה
אליצ'יה, בת לווייתה של לוצ'יה
נורמנו, מפקד המשמר

מערכה ראשונה

דמות זרה נראתה ליד בית משפח אשטון ונורמנו שולח אנשים בחיפוש אחריו. לורד אשטון מגיע מודאג. נכסי משפחתו בסכנה והסיכוי היחיד הוא נישואין כפויים של אחותו עם לורד ארטורו. הכומר ריימונדו מזכיר לאשטון שאחותו עודנה באבל על מות אמה, אולם נורמנו מגלה שלוצ'יה מסתירה אהבה גדולה לאדגרדו, אויבו הגדול של אשטון. אשטון נשבע לנקום באדגרדו. השומרים חוזרים ומגלים שזיהו את הזר כאדגרדו. זעמו של אשטון גובר.

לקראת השחר מצפות לוצ'יה ואליצ'יה לאדגרדו. אליצ'יה מזהירה מהסכנה שבאהבתה אולם לוצ'יה לא תוותר. אדגרדו מגיע. הוא רוצה להגיע להסכם שלום עם אשטון אולם לוצ'יה משביעה אותו לשמור על אהבתם בסוד. הם מחליפים טבעות ונשבעים נאמנות זה לזו.

מערכה שניה

חודשים אחדים מאוחר יותר, היום בו לוצ'יה חייבת להינשא לארטורו. נורמנו מבטיח לאשטון שהוא זייף מכתב מאדגרדו כאילו הוא מצא מאהבת אחרת והוא מראה אותו ללוצ'יה שליבה נשבר. היא נכנעת ללחציו של אשטון.

בעת נישואיהם של לוצ'יה וארטורו פורץ אדגרדו לאולם, מאשים אתלוצ'יה בבגידה ומשליך בפניה את הטבעת שנתן לה.

מערכה שלישית

אשטון מבקר את אדגרדו ומודיע לו שלוצ'יה נישאה לארטורו. שניהם מסכמים להיפגש ע עם שחר לדו קרב.

בטירת למרמור ריימונדו עוצר את חגיגת הנישואין ומודיע ש לוצ'יה יצאה מדעתה ורצחה את ארטורו על מיטת הכלולות.

תמונת השגעון. לאחר התנגשות עם אחיה, לוצ'יה מתמוטטת ומתה. אדגרדו מתאבד על קברות אבותיו.

מקבת

Macbetto

מתוך: יהואש הירשברג, קסם האופרות של ורדי (כרמל, ירושלים, 2014, עמ' 126
הליברטו מאת פרנצ'סקו מריה פיאצה, על פי הטרגדיה של וויליאם שקספיר. הצגת הבכורה התקיימה ב-14 במארס 1847 בתיאטרון דלה פרגולה (Pergola della Teatro) בפירנצה. הגרסה הצרפתית הועלתה לראשונה ב-19 באפריל 1865 בתיאטרון הלירי (Lyrique Théâtre) בפריס.

הדמויות:

מקבת (Mabbetto), גנרל בצבא המלך דונקאנו, בריטון
באנקו (Banquo), גנרל וידידו של מקבת, באס
ליידי מקבת (Macbeth Lady), סופרן
מקדאף (Macduff), אציל סקוטי, טנור
מלקולם (Malcolm), בן המלך, טנור
דונקאנו (Duncan), מלך סקוטלנד, תפקיד פנטומימה

בת לווייתה של לידי מקבת, מצו סופרן
רופא, באס
רוצח, באס

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 15 %
הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 55 %
נוכחות / השתתפות בסיור 30 %

מידע נוסף / הערות:

השתתפות בדיונים- 30%
3 בחנים- 15%
2 עבודות- 55%